
Martin Prominski, *Zemljišč je preveč!*

Author(s): Mojca GOLOBIČ and Martin Prominski

Source: *Urbani Izziv*, Vol. 13, No. 2, *Izgrajevanje Mesta / Building The City* (december 2002), pp. 67-69

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180803>

Accessed: 03-07-2025 12:25 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

JSTOR

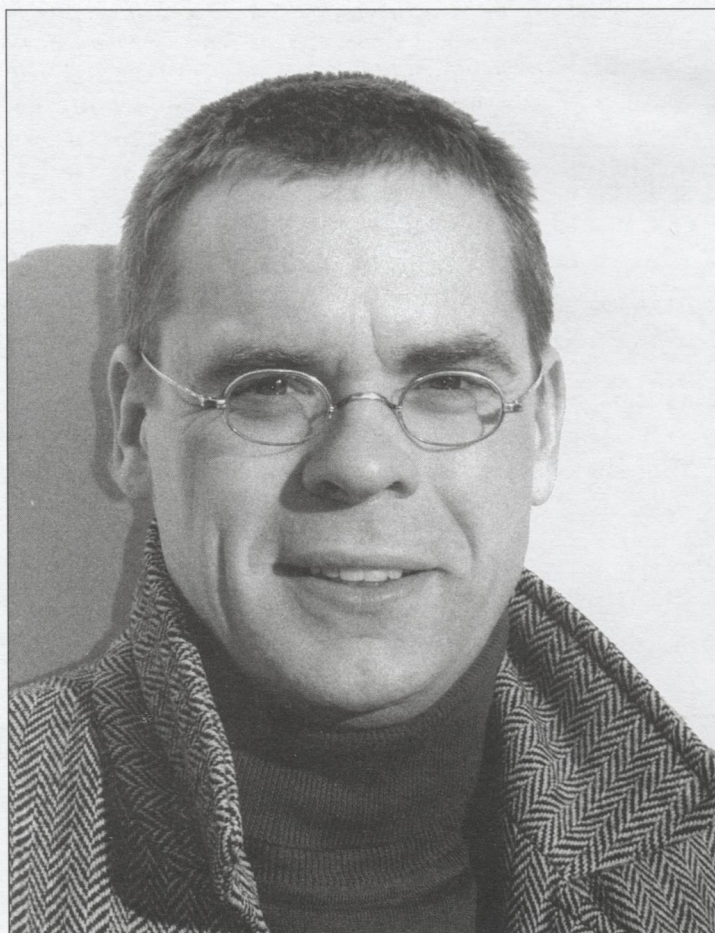
Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Mojca GOLOBIČ

Martin Prominski, Zemljišč je preveč!

Martin Prominski vodi seminar in predava teorije krajine na oddelku za krajinsko arhitekturo in planiranje okolja na Tehnični univerzi v Berlinu od leta 1998. Vzporedno končuje doktorsko disertacijo o kompleksnem ustvarjanju krajine z načrtovanim sklepom leta 2003. Diplomiral je iz krajinske arhitekture na Tehniški univerzi v Berlinu, magistriral pa na Univerzi v Harvardu, kjer je študiral s štipendijo Nemške agencije za akademsko izmenjavo (DAAD). Pred predavateljsko službo je sodeloval v ateljeju Loidl v Berlinu in v podjetju Hargreaves Associates v Cambridgeu (ZDA).

Leta 2002 sta s Friederichom Kuhlmannom ustanovila podjetje KP landschaften.

Naslov vašega prispevka, predstavljenega na konferenci Globalscape v Ljubljani, Zemljišč je preveč, je, vsaj v Evropi, redko slišana izjava. Kako jo razlagate?

Priče smo prostorskemu pojavu, ki je nadvse zoprn za družbo, vajeno razvoja in rasti: naše povpraševanje po prostorski rabi se zmanjšuje – torej imamo preveč prostora! To je resnica le v nekaterih specifičnih regijah, toda zmanjševanje se nadaljuje. Opazno je v mestih in tudi na podeželju. V vzhodni Nemčiji je na primer že več kot milijon praznih stanovanj in se tako največji

del denarja, ki ga federalno ministrstvo za gradnje zdaj rabi, namenja prav rušenju nepotrebnih stavb v vzhodni Nemčiji. To so prefabricirane stavbe, tiste iz 19. stoletja, pa tudi srednjeveške.

Vprašanje zmanjševanja kmetijskih zemljišč na evropski ravni je skrajno resno. Z zmanjševanjem subvencij po letu 2006 zaradi pridružitvenih dejanj v Evropski uniji, bo nemogoče gospodarno uporabljati manj kakovostna kmetijska zemljišča oziroma jih ne bomo več obdelovali. V Nemčiji na primer bo tako nastal presežek vsaj polovice vseh kmetijskih zemljišč.

Za prostorsko planersko stroko je zmanjševanje težek problem. Na univerzi sem poskušal razviti alternative, toda nadaljnje delo bo izredno težavno, ker ni ne povpraševanja ne programov.

Ali bi pritrdili mnenju, da prevladuje retrogradno gibanje, ki podpira tradicionalne kmetijske pastoralne krajine? Kaj je razlog tej poudarjeni želji po obranjanju krajine, ki je posledica danes zastarelih proizvodnih tehnologij? Ali so kakšni sprejemljivi argumenti za podporo takemu stališču?

Res je, pred-industrijska pastoralna krajina je občudovana in zelena podoba v krajinskoarhitekturni stroki, ki usmerja prihodnji razvoj. V nemški praksi še nisem zasledil krajinskega načrta, kjer ne bi bilo zapisano krajina se kvalificira z linearnimi elementi, kot so grmovnice ali drevoredi. To je skoraj nekakšno refleksno dejanje. Seveda bi lahko tako pastoralno idejo podprli z argumenti estetike ali biodiverzitete, kar je marsikje pravilno, vendar je način zdajšnje rabe preveč statičen in prevladujoč. Moja hipoteza je, da tak odnos sledi izrazito analitični usmerjenosti krajinskih arhitektov. Analitičnega znanstvenika zanima posploševanje, ko išče resnične, objektivne rešitve. Vtis imam, da pri tem stremljenju po objektivnem cilju vizualne presoje krajinska arhitektura sprejema pastoralno krajino kot rešitev.

Urbano razraščanje (urban sprawl) je verjetna spontana alternativa obranjanju tradicionalne kulturne krajine, zlasti tiste, ki leži v bližini urbanih središč in prometnih koridorjev. Ali lahko tako rast prepoznamo kot priložnost za povečanje kakovosti krajine?

Navadno urbano razrast tolmačijo kot rakavo, nevarno, slabo ... Toda ne živimo v razmerah, kjer bi se ji lahko izognili – preveč je in prostorsko planerska stroka nima ustrezne moči, da bi jo preprečila. Nekritično sprejemanje stanja seveda ni odgovor, vendar moramo razviti razumevanje za urbano razrast v smislu splošne zamisli o urbanoruralnem kontinuumu. Prostorske politike so še vedno pod močnim vplivom grajenega mesta znotraj in naravne krajine zunaj. Toda v prostorski stvarnosti je razlikovanje med kulturo in naravo zamegljeno, lahko

celo rečem povsem neuporabno. Koncepti kot npr. SCAPE© Rema Koolhaasa, Totalna krajina Rolfa Petra Sieferleja ali Territorium Andreja Corboza izražajo ta zasuk. Ko bomo enkrat sposobni odsloviti star, oster kontrast med mestom in podeželjem, se bomo znašli v položaju, ko bomo lahko ustvarili nove strukture ali podobe za nove krajine z manj izrazitimi kontrasti, ki bodo obenem lahko zelo funkcionalne, trajnostne in lepe.

Zasuk k domiselnim rešitvam, ki se odziva na izražene probleme, pomeni več poudarka na oblikovanju in manj na analizi. To narekuje bolj naznačeno, intuitivno in heuristično obravnavanje. Po drugi strani narašča zahteva po bolj transparentnem, komunikativnem in družbeno odzivnem prostorskem planiranju. Kako se lahko tej zahtevi približamo?

V zadnjih letih je v smislu sodelovanja javnosti opazna izredno pozitivna smer razvoja. Zlasti medmrežje ponuja pomembno nadgradnjo klasičnim javnim razpravam, ki imajo mnogo slabosti. V Nemčiji krajinskoarhitekturna stroka danes posveča veliko naporov tej temi, saj je doživela popoln neuspeh tradicionalnih krajinskih načrtov. Zelo malo je bilo uresničenih, navadno so končali v predalih, predvsem zaradi šibke fleksibilnosti. Upoštevali so le standardizirane metode in poudarjali le ekološke teme. Po takšni polomiji opažam zasuk iz pretiranega opredeljevanja (krajinski načrt) k opredeljevanju ničesar (sodelovanje javnosti). Po izgubi vere v objektivne, resnične rešitve je planerska stroka navidezno povsem preplašena in ne ponuja predlogov. Zdaj vlada obsežna praznina v smislu ustvarjalnosti. Krepitev oblikovalskega obravnavanja je možna rešitev. Namesto uporabe splošnih metod ponuja oblikovanje specifičnosti, hibridnost in možnost. Mnogo je načinov ustreznega odzivanja na probleme, torej bi bilo zanimivo uporabiti oblikovalske natečaje za teme, ki jih navadno rešujejo krajinski načrti. Če bi tako ravnali, bi bilo raziskovanje novih načinov vključevanja javnosti v natečajni proces nujno.

Nedavna obuditev obravnave s scenariji izraža tako željo po razvoju različnih vizij za prihodnost. Vendar se te ponavljajo, stalno vidvamo enak razpon, od trajnosti proti linearni progresiji proti divjini ipd. Resnično oblikovanje je boljše, ker je hibridno, vsebuje različnosti, bolje se odziva. Še zadnja opazka o vašem vprašanju o oblikovanju nasproti ana-

lizi«: Tu ne gre za nasprotovanje. Oblikovanje ni samo artistično dejanje – rešitve, ki vso pozornost posvečajo obliki, so navadno slabe. Menim, da je dobro oblikovanje sinteza analitične natančnosti in intuicije.

Težava, značilna za slovensko kmetijstvo, je tudi odvisnost od podpore. Značilna slovenska kmetija je zelo majhna, pri čemer je lastništvo razbito na množico ne- ali polkmetov. Pogosto so tudi naravne razmere neugodne. V takšnih razmerah slovensko kmetijstvo ne more biti konkurenčno in bodo težave še hujše po članstvu Slovenije v Evropski uniji? Splošno prepričanje je, da je zasuk k organskemu kmetovanju lahko rešitev.

Organsko kmetovanje bo lahko alternativa za nekaj fleksibilnih kmetov, ki bodo morali pridelke tržiti kar se da pametno. V Evropski uniji bi vsi bili presrečni, če bi ta dejavnost lahko pokrila 20 % delež kmetijskega trga. V Nemčiji je ta delež 5 %. Torej bo organsko kmetovanje videti kot svetlikajoči se dragulj, vendar bo splošen pomen verjetno prav nizek. Drugo vprašanje je, ali bi bilo videti drugačno oziroma ali bi tako dosegli nekakšen pastoralizem. Dvomim, saj nima dosti zveze z estetiko. Po združitvi Nemčije na primer so nekateri organski kmetovalci pokupili in spremenili tista nekdanja ogromna kmetijska gospodarstva v vzhodni Nemčiji. Seveda je zdaj tam kmetovanje bolj trajnostno, vendar so učinki pretežno nevidni – še vedno delajo na ogromnih njivah, ki jih je možno bolj gospodarno obdelovati. Navse-

zadnje, organsko kmetovanje ne more biti rešitev za obsežne kmetijske površine z nizko rodnostjo, ki bodo tako ali tako kmalu opuščene. Gospodarno ustvarjanje pridelkov na takšnih zemljiščih je brez podpore nemogoče, poleg tega bi organsko kmetovanje potrebovalo še več podpore kot industrijsko, kjer uporabljajo poceni gnojiva.

Kakšno je vaše videnje prihodnje evropske krajine na urbanih območjih ali v njihovi bližini? Ali bi morali obranjati njihov (agri)kulturni značaj? Ali se bo razvijala v dubu nazaj k naravi, zelenega pribežališča iz nevšečnosti urbanega življenja, ali se bo spreminjala v novo urbanizirano krajino nakupovalnih središč in podobnih struktur?

Spet poudarjam, obdobje ali-ali se premika v obdobje in, ki je intelektualno manj spektakularno, vendar obenem težje obvladljivo. Urbano-podeželski kontinuum je zame le krajina in je morje delčkov. Najzahtevnejša naloga zame kot krajinskega arhitekta je vzpostaviti razmerja med temi delčki divjine, industrije, stanovanj, infrastrukture idr. Možnosti je nešteto, vendar jih je zelo malo, ki združujejo funkcije, trajnost in lepoto specifičnega prostora. Oblikovanje takšnih razmerij je resnična pustolovščina.

Dr. Mojca Golobič, univ. dipl. inž. kraj. arh.,
 Urbanistični inštitut RS, Ljubljana
 E-pošta: mojca.golobic@urbinstitut.si